

شصت سال صبوری و شکوری

خاطرات دکتر ابراهیم یزدی

جلد اول

www.ketab.ir

یزدی، ابراهیم، ۱۳۱۰، شصت سال صبوری و شکوری (خاطرات دکتر ابراهیم یزدی)،
تهران، کویر، ۱۳۹۴.

ISBN: 978-964-214-090-9

ج: ۱. مصور، ج. ۱.

قیما. نمایه.

خاطرات دکتر ابراهیم یزدی - یزدی، ابراهیم، ۱۳۱۰ - خاطرات. ایران - تاریخ - انقلاب
اسلامی، ۱۳۵۷. ایران - تاریخ - پهلوی، ۱۳۳۰-۱۳۵۷.

رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۳

رده‌بندی کنگره: ۴۲۳ ی / ۱۵۶۸ DSR

شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۳۳۷۶۹

www.ketab.ir

انتشارات کویر

شصت سال صبوری و شکوری

خاطرات دکتر ابراهیم یزدی، جلد اول

دکتر ابراهیم یزدی

• طراح جلد: سعید زاشکانی • حرفنگار و صفحه‌آرا: انتشارات کویر، نسوین قدرتی

• لیتوگرافی و چاپ: غزال • صحافی: کیمیا • شمارگان: ۱۵۰۰ • چاپ اول: ۱۳۹۴

• شابک: 978-964-214-090-9 • ISBN: ۹۷۸۹۶۴۲۱۴۰۹۰ • قیمت: ۲۱۰۰۰ تومان

Email: kavirbook@gmail.com

• نشانی: تهران، کریم‌خان زند، ابتدای قائم‌مقام فراهانی، کوی یکم، شماره ۲۰، ساختمان کویر

• کد پستی: ۱۵۸۵۹۱۴۹۱۳ • تلفن: ۸۸۳۰۱۹۹۲ - ۹ و ۸۸۳۴۲۶۹۸ • نمابر: ۸۸۳۴۲۶۹۷

• تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً،

به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)

بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است

فهرست

۱۱		مقدمه
۱۵		فصل اول
۱۵		۱. ریشه‌ها
۳۷		۲. مهاجرت به تهران
۴۴		دستگیری پدر
۵۹		فصل دوم
۵۹		تحصیلات
۵۹		۱. تحصیلات ابتدایی
۶۲		انتقال به دبستان سادات
۶۳		آشوب ۲۱ آذر ۱۳۲۱ علیه قوام السلطنه
۶۴		۲. در دبیرستان دارالفنون (امیرکبیر)
۶۹		مخالفت پدر با ادامه تحصیل
۷۳		بازارچه کتاب
۷۳		تلاش ناموفق برای رفتن به دانشکده حقوق
۷۷		۳. ورود به دانشکده داروسازی، دانشگاه تهران
۷۷		در داروخانه دکتر خورسند
۸۱		پایان‌نامه دکترای داروسازی
۸۲		دریافت پروانه دائم داروسازی
۸۳		مقدمه پایان‌نامه دکترای داروسازی

۸۷	فصل سوم
۸۷	در صحنه زندگی، کارها و مشاغل علمی و حرفه‌ای
۸۷	۱. دستیاری در دانشکده داروسازی
۸۹	۲. در سازمان بیمه‌های اجتماعی کارگران
۹۴	۳. در نمایندگی کارخانجات داروسازی لدرلی
۱۰۳	فصل چهارم
۱۰۳	ازدواج، خانه و خانواده
۱۱۱	فصل پنجم
۱۱۱	فعالیت‌های سیاسی، اجتماعی و اسلامی
۱۱۱	ورود به عرصه فعالیت‌های اجتماعی
۱۱۳	۱. نهضت خدایرستان سوسیالیست
۱۲۷	شرکت در انتخابات مجلس شانزدهم
۱۳۷	۲. انتشار مجله دانش‌آموزان
۱۴۰	۳. جمعیت تعاونی خدایرستان
۱۴۲	۴. انجمن اسلامی دانشجویان دانشگاه تهران
۱۴۶	انتشار مجله گنج شایگان
۱۴۷	توقیف گنج شایگان
۱۴۹	جلسات بحث و انتقاد
۱۵۰	سخنرانی‌های عمومی
۱۵۱	گردش‌های دسته‌جمعی
۱۵۳	در مسجد هدایت
۱۵۵	مراسم اعیاد اسلامی
۱۵۸	دانشجویان شمال آفریقا در تهران - ارتباطات بین‌المللی
۱۶۲	انجمن اسلامی دانشجویان دانشگاه اصفهان
۱۶۳	۵. در سازمان دانشجویان دانشگاه تهران

۱۶۵	مبارزه با لایحه بهداشت شهری
۱۶۵	اعتصاب دانشجویان آموزشگاه پرستاری
۱۶۶	تشکیل سازمان (ملی) دانشجویان دانشگاه تهران
۱۷۴	راهپیمایی هفتم آبان ۱۳۳۰
۱۷۴	محاصره شورای استادان دانشگاه تهران
۱۷۶	راهپیمایی خرید اوراق قرضه ملی
۱۷۷	تظاهرات ۱۴ آذر ۱۳۳۰
۱۸۰	قیام ملی سیام تیرماه
۱۸۳	حضور دختران دانشجو در جنبش دانشجویی
۱۸۵	۶. جمعیت قزوینی‌های مقیم تهران
۱۸۶	۷. کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲
۱۹۳	میزان آمادگی دولت برای مقابله با کودتا
۲۰۵	غارت منزل دکتر مصدق
۲۰۵	۸. نهضت مقاومت ملی ایران ۱۳۳۲-۱۳۳۹
۲۰۸	اعتراض به بازداشت استادان دانشگاه
۲۰۹	تظاهرات در مسجد شاه - اعتراض به فلسفی
۲۱۰	اعتصاب و تظاهرات ۲۱ آبان و اولین بازداشت
۲۲۳	تظاهرات ۱۴-۱۶ آذر ۱۳۳۲
۲۲۷	دیدار با خلیل طهماسبی
۲۲۹	انتخاب دوره ۱۸ مجلس شورای ملی
۲۳۱	کنگره هزاره بوعلی
۲۳۲	اعتراض به نصب مجسمه شاه
۲۳۲	اعتراض به حمله به مصر و سرکوب مردم پراگ
۲۳۳	هدیه قالی به شهر پورت سعید
۲۳۵	آیت‌الله بروجردی، شاه و دستگیری استاد سید جلال آشتیانی
۲۳۷	در کمیته انتشارات

۲۴۱		لو رفتن چاپخانه
۲۴۵		نشست فعالان نهضت مقاومت ملی
۲۴۷		فعالیت در کمیته شهرستانها
۲۵۰		حزب ایران و استقبال از دکترین آیزنهاور
۲۵۸		۹. تأسیس متاع
۲۶۵		الف. اصول دهگانه
۲۷۰		ب. اساسنامه
۲۷۵		۱۰. تجدید حیات جبهه ملی دوم تیرماه ۱۳۳۹
۲۸۱		گردهمایی در برابر وزارت کشور
۲۸۵		۱۱. عزیمت به خارج از کشور
۲۸۹		عکس ها و اسناد
۳۱۹		نمایه

مقدمه

۱. ایران دوران پرتلاطمی را می‌گذراند. دورانی که با بیداری ایرانیان و حرکت در راستای براندازی استبداد داخلی و استیلای خارجی و تحقق حاکمیت ملت با شورش تنباکو آغاز شد، انقلاب مشروطه، جنبش ملی شدن نفت و انقلاب سال ۱۳۵۷ را پشت سر گذاشته است و به‌رغم فراز و نشیب‌ها، هنوز به سرانجام نهایی خود نرسیده است.

برای ادامه این جریان تاریخی تا مرحله پیروزی نهایی، انتقال تجربه‌های گذشته و انتشار خاطرات کنشگران و فعالان عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، دینی بخشی از انتقال تجربه‌ها و دستاوردها به نسل جدید ادامه‌دهنده این رسالت ملی محسوب می‌شود. حرکت‌های اجتماعی - سیاسی پدیده‌های بهم پیوسته و مرتبط می‌باشند. برای حفظ ویژگی و استمرار آنها، پیوستگی و ارتباط ذهنی - عینی میان تجربه‌ها و رفتارهای گذشتگان و پیوند آنها با مبارزات کنونی ضروری است. گسل و انقطاع و بریدگی در سیر مبارزات ملی در انتقال تجربه‌ها، حرکت نسل‌های جدید را بطور دائم با نپختگی و شروع از صفر روبرو می‌سازد. نمی‌توان پذیرفت که هر بار نسل جدید حرکت را از جایی شروع کند که گویی خود باید همه چیز را از نو تجربه کند و بیاموزد، نه آنکه کار نسل‌های گذشته را ادامه دهد.

در تاریخ معاصر ایران، قیام تنباکو و جنبش مشروطه، برغم تمامی کاستی‌ها، غفلت‌ها و قصورها، دستاوردهای گرانمایی برای ملت ایران داشته است. بی‌تردید اگر در فرایند رو به رشد بیداری و آگاهی عمومی مردم وقفه و گسستی با کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ پیش نیامده بود مناسبات سیاسی - اجتماعی و به تبع آنها، اقتصادی ایران صورت دیگری پیدا می‌کرد. اما کودتای ۱۲۹۹ یک گسست و بریدگی تاریخی در مسیر انتقال تجربه‌ها و دستاوردها به وجود آورد.

بعد از خروج رضاشاه از ایران و پایان دوره استبداد سلطنتی، در شهریور سال ۱۳۲۰ دوران جدیدی از حرکت آزادی‌خواهی ملت ایران مجدداً آغاز شد. اما بریدگی دوران رضاشاه موجب آن شد که جنبش مشروطه، برای نسل آن زمان، یک رویداد تاریخی بود، نه حرکتی که در ناخودآگاه جمعی جامعه ما حضور فعال و مؤثر داشته باشد و نسل جدید آن را حس کند و خود را ادامه‌دهنده آن راه بداند.

کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ اگرچه توانست به اهداف زودرس خود، سقوط دولت ملی دکتر مصدق، برقراری رابطه با انگلستان و سیطره کنسرسیوم شرکت‌های بزرگ نفتی جهان بر منابع نفتی ایران و الحاق ایران به پیمان نظامی ستو موفق شد اما نتوانست دستاوردهای جنبش ملی در راستای بیداری و آگاهی مردم ایران را از بین ببرد. بطوری که امروزه دکتر مصدق و جنبش ملی در ذهن آگاه و در خاطره‌ی جمعی ملت ایران زنده است. سانور شدید دوره ۲۵ ساله استبداد محمدرضا پهلوی و بعد از انقلاب، نتوانسته است این خاطره و این پیوند ذهنی را از بین ببرد. بطوری که در ذهن نسل جدید و جوان مبارزین ایران جنبش ملی صرفاً یک رویداد تاریخی، مربوط به گذشته نیست، بلکه این نسل با آن زندگی می‌کند. آنچه ما امروز شاهد آن هستیم درواقع ادامه همان جنبش است.

۲. نوشتن و انتشار خاطرات و تجربه‌های کنشگران و فعالان عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و دینی بخشی از انتقال تجربه‌ها به نسل جدید محسوب می‌شود. این خاطرات حاوی پیامی و رسالتی برای نسل جدید و جوان است که پرچم را بگیرد و حرکت را ادامه بدهد.

در دبستان ابتدایی ادب، معلم ورزش ما در زنگ ورزش دانش‌آموزان کلاس ما را به دو گروه تقسیم می‌کرد. هر گروه در یک صف، پشت سر هم، در دو ستون به موازات هم، در یک انتهای صحن مدرسه قرار می‌گرفتند. در انتهای مقابل در صحن مدرسه، در مقابل هر ستون یک دایره با گچ روی زمین می‌کشید. یک نفر از هر گروه در داخل دایره می‌ایستاد. به دست نفر اول هریک از ستون‌ها، چوبی می‌داد و با کشیدن سوت مسابقه شروع می‌شد. نفر اول که چوب را در دست دارد باید به سرعت بسوی دایره یا قلعه بدود و چوب را به دست فردی که در قلعه هست بدهد.

و جای او بایستد. فردی که چوب را گرفته باید به سرعت به طرف گروه خود بدود و چوب را به نفر اول صف بدهد و خود به انتهای صف برود. این حرکت ادامه پیدا می‌کند تا تمام افراد یک گروه مسیر را بدونند و بروند به آخر صف. مسابقه را گروهی می‌برد که افرادش با سرعت بیشتری دویده و مسیر را طی کرده و بازی را به اتمام رسانده‌اند.

در میدان نبرد برای تحقق حاکمیت، حقوق و آزادی‌های اساسی ملت نسل ما و نسل‌های قبل از ما پرچم بدست دویده‌اند. و اکنون که نسل ما در حال خروج از صحنه است نسل جدید و جوان باید پرچم را بگیرد و دوی ماراثن مبارزه را ادامه دهد.

تحقق آرمانهای ملی، استقلال، حاکمیت ملت حرکتی است زمان‌بر و نفس‌گیر که در طول عمر یک نسل و دو نسل بدست نمی‌آید. عمر نوح، صبر ایوب، خلُق محمدی و شجاعت علوی را می‌طلبید.

۳. آنچه در این خاطرات در بیان رویدادها آمده است، لزوماً ارائه تصویر کامل و بیان تمام ابعاد آن رویدادها نیست، بلکه آن بعدی است که این نویسنده در آن رویدادها حضور و مشارکت داشته یا ناظر بوده است. ارائه تصویر کامل در رویدادها و فهم و تحلیل جامع آنها وظیفه مورخ است که با بررسی تمام خاطرات آن را انجام می‌دهد.

۴. خاطرات ۶۵ سال فعالیت مستمر در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و دینی، در داخل و خارج از کشور، قبل و بعد از انقلاب، اگر خدا بخواهد، در سه جلد تدوین و ارائه می‌شود. جلد اول در ۵ فصل شامل ریشه‌ها، تبار خانوادگی، تولد، دوران تحصیلات ابتدائی، دبیرستان و دانشگاه و سپس مشاغل و فعالیت‌های علمی - تخصصی و آنگاه مشارکت و حضور در فعالیت‌های سیاسی، دینی و اجتماعی تا شهریور ۱۳۳۹ و عزیمت به خارج از ایران است.

جلد دوم با عنوان «هفده سال در غربت» گزارش فعالیت‌های علمی، سیاسی، دینی و اجتماعی در کشور از سال ۱۳۳۹ تا آستانه انقلاب در سال ۱۳۵۷ است.

جلد سوّم شامل خاطرات انقلاب و پس از آن، از سال ۱۳۵۷، سفر پاریس، بازگشت به ایران، پیروزی انقلاب و ... تا پایان سال ۱۳۸۸ است. از برادران عزیزم آقایان دکتر کاظم یزدی و دکتر اسماعیل یزدی که متن را با دقت و وسواس خواندند و اصلاح کردند، صمیمانه تشکر می‌کنم. آنچه می‌خوانید برگ سبزی است تحفه درویش، امید است مورد قبول صاحب‌نظران قرار گیرد.

من این ودیعه به دست زمانه می‌سپرم
زمانه زرگر و نقّاد هوشیاری است
«پروین اعتصامی»

ابراهیم یزدی

تابستان ۱۳۸۹

www.ketab.ir